

Teksten

over het werk van Karin Borghouts
2009-2013

HET WEZEN VAN DE FOTOGRAFIE

Antoon Van den Braembussche, kunstfilosoof

Openingswoord van de tentoonstelling HET HUIS, KARIN BORGHOUTS
8-09 tot 6-10 2013 VILLA DE OLMEN vzw

Prelude

Een buitengewoon belangrijk aspect van de fotografie is de **stilstand**. Elke foto is een momentopname. Stilte. Onbeweeglijk. Een wereld van absolute vertraging. Tijd, ruimte en beweging worden tegelijk gefixeerd, bevroren. Fotografie is dus **bevroren tijd**.

Deze metaforen lenen zich goed om iets te zeggen over de wezensbestemming van de fotografie. Niet zozeer toegespitst op het feit dat de foto bewijst dat er iets is gebeurd, zoals Roland Barthes beklemtoont, maar dat de fotograaf op een bepaald ogenblik is tussengekomen, heeft ingegrepen, de visuele gegevens heeft gestold, bevroren, gefixeerd en tegelijk getransformeerd.

De interventie van de fotograaf is nauwelijks merkbaar, maar toch erg belangrijk en leidt tot een paradox: de afwezigheid van de fotograaf is tegelijk zijn aanwezigheid. Of zoals Edmundo Desnoes het treffend verwoordt in Liz Wells' : **The Photography Reader** (London/New York, Routledge, 2003): "The existence of the photographic camera allows man's intervention to be reduced to a minimum, but at the same time it forces him to impose his presence at the moment of creation, to establish a living relationship with the subject, and to initiate a hand-to-hand struggle. **He disappears behind the keyhole but he cannot separate himself from the door. His absence is his presence**" (p. 310).

Eloge van de afwezigheid

De fotograaf verdwijnt achter het sleutelgat maar kan zich niet afzonderen van de deur. De afwezigheid van de fotograaf is zijn of haar aanwezigheid. Als geen ander beseft en belichaamt Karin Borghouts deze paradox. In pakweg anderhalf decennium gaf zij, in stilte maar gestaag, gestalte aan een eigengereid, fotografisch unversum dat als een **eloge van de afwezigheid** kan worden gekenschetst.

Al meteen fotografeerde zij datgene waar wij achteloos aan voorbijgaan, datgene wat normaal enkel als achtergrond of als leeg omhulsel fungeert. De lege, anonieme, argeloze ruimte. Veronachtzaamde objecten, waar niemand naar omkijkt. Datgene wat zich gewoonlijk aan de blik onttrekt, wat aan onze aandacht of focus ontsnapt. Datgene wat schittert door zijn afwezigheid, zijn stilte, zijn onopvallende aanwezigheid (!).

De afwezigheid heeft dus allereerst te maken met de gefotografeerde onderwerpen zelf. Bij voorkeur dwalend in interieurs, musea, dierentuinen, pretparken en straten fotografeerde zij bij uitstek doorgangen, passages, trapportalen, trapleuningen, wenteltrappen, lege vitrines, opslagruimtes, koepelruimtes enzovoort. Wellicht het meest archetypische beeld uit haar werk zijn de lege, glazen uitstalramen uit 2008, één van haar bekendste werken uit de serie **The Show**. Alles is hier aanwezig om iets te tonen dat als het ware afwezig is: de museale ruimte, de anonieme vitrines, het onwaarschijnlijk egale en uitnodigende licht. Alles wordt getoond dat normaal enkel in functie staat van het getoonde. Alleen wat normaal wordt getoond, schittert hier letterlijk door zijn afwezigheid. Hierdoor wordt de fotografische blik getransformeerd. De achtergrond wordt voorgrond, het kader wordt onderwerp, krijgt alle aandacht, waardoor het iets onvatbaars krijgt, iets mysterieus, iets subliems!

Het is juist in deze transformatie van de fotografische blik dat de aanwezigheid van de fotografe zich ongemerkt veruitwendigt. Zij is diegene die de uitsnede bepaalt, de cadrage, de afbakening. Op deze wijze is zij de archeologe die andere lagen van de werkelijkheid opgraaft en laat zien: zij toont als het ware het ongetoonde!

Het is pas hier dat de toeschouwer beseft hoe onbekend de hem omringende objecten en ruimtes zijn. Deze ontdekking gaat met de nodige vervreemding, de nodige **Unheimlichkeit** gepaard. Een soort aantrekkingskracht van de onbestemde, sublieme ruimte, die tegelijk iets dreigends heeft, iets angstaanjagends.

Het huis

In het werk van Karin Borghouts is de menselijke figuur afwezig. Ook is haar werk gewoonlijk gespeend van elke anekdotiek, elk documentair gehalte, elk verhalend element. Toen op 13 maart 2012 het ouderlijk huis in Lichterlaaië had gestaan, deed zich bij Karin Borghouts een fotografische reflex voor die spanningen oproept met haar vroegere, vertrouwde werkwijze. Ineens wenste zij de verkoalde resten van en in het huis te bewaren, door ze fotografisch vast te leggen. Hier stond het fotograferen plots heel dicht bij een meer klassieke functie ervan, namelijk vastleggen wat er ooit is geweest. Maar er is meer. Hier stond bovendien het fotograferen plots ook heel dicht bij haar persoonlijke levensgeschiedenis, haar jeugdherinneringen, de intieme sfeer van het huis waarin zij was opgegroeid en waarin haar moeder tot op de dag van de brand nog had geleefd.

In zijn *La poétique de l'espace* (Parijs, Quadrige/PUF, 1989) heeft Gaston Bachelard prachtige bladzijden gewijd aan het huis. Voor hem is het huis, van kelder tot mansarde, een soort reservoir van de menselijke ziel. Niet enkel onze herinneringen, maar ook de dingen die we zijn vergeten, zijn gelieerd aan het huis waarin we zijn grootgebracht. Het ouderlijk huis is in elk geval niet meer, maar ook niet minder, dan de verblijfplaats van onze ziel, het domein bij uitstek van onze intimiteit, een rustplaats van onze vroegere dagdromen, van ons groeiend ikbesef. Van groot belang hierbij zijn de schuilplaatsen, zoals de kelder, de zolder, een verloren hoek, en intieme ruimtes, zoals de laden, een koffer, een kleerkast, een wieg. Dit alles leeft in ons voort als een geheime identiteit, een soort van onuitwisbaar snoer van herinneringen.

De metafoer van het huis werkt hier overigens dubbel. Allereerst is er het huis, *Villa de Olmen*, als tentoonstellingsruimte: van kelder tot zolder, om met Bachelard te spreken. Deze context is niet onbelangrijk: zij 'huisvest' letterlijk de fotografie, waardoor er een nieuwe ruimtelijke dimensie wordt gecreëerd, waarin de toeschouwer de fotografie al wandelend (of flanierend!) vanuit steeds wisselende invalshoeken kan ontdekken of ontsluiten. In tweede instantie zijn er de foto's van *het ouderlijk huis zelf*, waarin Karin Borghouts ongetwijfeld op zoek is gegaan naar een bijna verloren gegane identiteit. Het meest in het oog springend is wat dit betreft het zelfportret, de spiegeling van haarzelf in het verwoeste huis, dat hier in het salon wordt vertoond. Het portret is veelzeggend, zover ik weet is dit het enige zelfportret dat zij in anderhalf decennium kunstfotografie heeft gemaakt!

Fotografisch onderzoek: van materialiteit naar het sacrale

Maar toch is de tentoonstelling meer dan enkel maar een reconstructie van het verleden, een zoektocht naar het zelf via de verbrande, berookte en deels verkoalde resten van het ouderlijk huis. Via de ruïnes van het verleden. Het is tevens, hoe kan het anders, een onderzoek of exploratie naar de mogelijkheden van de fotografie. En hier blijft Karin Borghouts als fotografe opmerkelijk trouw aan haarzelf. De vertrouwde niet-plaatsen, zoals doorgangen, trappen, gangen, die haar vroeger werk zo zeer kenmerkten, komen ook hier weer terug, ditmaal echter opdoemend in een overgeschaduwde clair-obscur, een soort van getemperd, ongrijpbaar Rembrandtiaans licht.

Opvallend zijn tevens de stillevenen, die zij heeft geënceneerd met brandobjecten, zoals borden, theepotjes, kandelaars, koffiepotten, kruiken, O.L. Vrouwbeeldjes, enzovoort. Deze stillevenen hebben iets artificieels en bevreemdends, een aspect dat ook in haar vroeger werk regelmatig aan bod kwam. Soms groeit het stilleven uit tot een waar schilderij, waarin compositie en kleur tegelijk iets tijdeloos verwerven, zoals dit het geval is met het stilleven van de slaapkamer van haar moeder, hier in de badkamer vertoond.

Een bijzonder aspect van deze tentoonstelling is tenslotte een onderzoek naar de materialiteit van het verval, de heel bijzondere huid of textuur van verkoalde muren en objecten. Alle foto's exploreren op de een of andere wijze de dikte en de intensiteit van de verschroeïing, de merktekens van de verbranding, letterlijk het brandmerken van het huis, de littekens waarin de schoonheid van de dingen zich ophoudt en tegelijk verbergt. Soms wordt het beeld een exploratie van het onzichtbare, de leegte die hijgt en zwijgt in, door en achter de dingen. Dan krijgt het zwarte bord of het verschroeide oppervlak een abstracte en tegelijk sacrale dimensie: een eloge van de afwezigheid waarin onderhuids een mystieke aanwezigheid voelbaar wordt.

Antoon Van den Braembussche
Auteur *Denken over Kunst*

Informatie over deze auteur vindt u op www.antoonvandenbraembussche.be

KARIN BORGHOUTS

‘L’esprit de l’espace – de bezielde ruimte’ “ Fotografie van de stilte”

De fotografie van Karin Borghouts roept het beeld op van een nature morte, een stilleven, maar dan tintelend van het leven. Zij fotografeert herinneringen gehuld in stilte en gestold in schijnbare leegte. De titel ‘L’esprit de l’espace - de bezielde ruimte’ verbindt de foto’s in deze tentoonstelling. Met haar werk wil ze geen verhaal vertellen.

Er zijn foto’s van plaatsen te zien. Mensen of dieren komen er niet op voor. “Levende wezens in een beeld eisen meteen alle aandacht op” vindt Karin Borghouts (°1959).

Alhoewel mensen afwezig zijn in het beeld vermoeden we wel hun aanwezigheid in de sporen die we te zien krijgen. We kijken naar een foto uit 2005: een podium met daarop een lange ‘paravent’ of kamerscherm, daarvoor een staander met een microfoon, een dubbele trap moet het opstappen naar het podium vergemakkelijken. Een rijk gedrapeerd rood gordijn hangt onder het platform en raakt de groene vloer. (foto pagina)

Het geheel glimt en reflecteert. Karin Borghouts houdt van spiegels, luchters en trappen. Een trap gaat altijd ergens naar toe. Naar wat? Dat hoeven we niet te weten.

Het heeft niet zo’n belang waar en wanneer de foto werd gemaakt. Hoe minder informatie de kijker heeft, hoe boeiender de foto. Dan draait onze fantasie en de kracht van de invulling op volle toeren. Is dit een podium in een vergaderzaal, een auditorium in een crematorium, een karaokebar...? Er is niemand in beeld, over de boodschap die hier verkondigd wordt blijft de kijker in het ongewisse.

* * *

“ Een foto mag mooi zijn maar dat is niet in de eerste plaats mijn bedoeling. Wat ik wil, is de foto op de grens te krijgen tussen evidentie en fascinatie, en dat mag je voor mijn part het mysterie noemen. Voor mij is het kantelmoment tussen fictie en realiteit interessant. Ook als de kijker zou weten waar de foto werd gemaakt, dan lost dit het mysterie niet op,” verduidelijkt Karin Borghouts. Ik probeer in mijn foto’s het anekdotische te overstijgen om iets essentiëler te tonen; iets wat niet makkelijk in woorden te vatten is. Het heeft te maken met de aard van de fotografie zelf.

In 2005 was Karin Borghouts in Japan voor het project ‘European Eyes on Japan/Japan Today’. Gerenommeerde Europese fotografen kregen de opdracht de Japanse prefecturen en steden in beeld te brengen. Dé valkuil: niet te tuimelen in het cliché of prentkaartfotografie.

Mikiko Kikuta samensteller van project ‘European Eyes on Japan/Japan Today’ beschrijft in de catalogus hoe Karin Borghouts elk cliché wist te vermijden: ‘Eén van haar foto’s toont een uitkijkpunt bovenop de heuveltop. Had ze zich laten meevoeren door haar vooraf bestaande beelden van Japan, had ze gewoon een schitterend uitzicht op dit stukje Japan kunnen registreren. Wat Borghouts echter fotografeert is het pad dat naar het punt voert (geplaveid met kiezels en links en rechts met hagen afgelijnd), het uitkijkpunt zelf en de omgeving waarin hij staat (gekortwiekt gazon, de reling, de leidingen van de buitenverlichting). Dat is hét beeld van het hedendaagse Japan: clean, veilig, beheerst tot in de kleinste details met een ogenschijnlijk zinloze nauwgezetheid.’

Het cliché vermijden, installaties, objecten en landschappen zo fotograferen dat zij niet langer staan voor wat zij op het eerste gezicht uitbeelden – een fraai vergezicht in Japan – maar zich transformeren naar een beeld met symbolische waarde – de omgeving van de uitkijktoren als uitdrukking van het denken en handelen van de Japanse samenleving. En het beeld wordt universeel; het valt niet meteen te traceren.

Dikwijls krijgen de foto’s van Karin Borghouts het predicaat van de afwezigheid dat niet mag worden verward met de leegte. Het is eerder een visueel niet aanwezig zijn, hoewel het er ooit is geweest. Iets wezenlijks dat niet meer af te beelden is. Het is een foto van een decor. De actie heeft al plaats gehad of is voor straks of misschien veel later.

Er is de afwezigheid van mensen en dieren maar hun sporen zijn tastbaar en voelbaar. Er is de afwezigheid van objecten of artefacten in het museum. De vitrinekasten zijn er, maar het is raden wat erin heeft gestaan of er straks in zal komen.

“Alles wat een foto laat zien is voorbij: het zijn relictten van wat is geweest. Bij het maken van foto’s moet je extreem in het nu zijn. Het resultaat is een beeld van wat voorbij is. In mijn foto’s zit wel een verlangen naar tijdloosheid, een vacuüm in de tijd.”

Het zijn ook foto’s van de stilte.

* * *

De herinnering als één van de sleutels tot het oeuvre van Karin Borghouts. We kijken naar een foto uit 2009 (foto pagina) van een watervalletje in een zoo: “ Ik fotografeer de herinnering aan de waterval zoals die opgeslagen ligt in ons collectief geheugen. Om aan te tonen dat een foto ons niks écht kan tonen, fotografeer ik geen échte dingen, maar het artificiële, slechts de herinnering aan wat was. De waterval is al tot in het oneindige afgebeeld en getoond. Mensen denken als snel ‘hé dit landschap zag ik in die of gene film of televisieprogramma’. De waterval is zoals de ansichtkaart: kitsch. Met een foto van een artificiële waterval, wil ik de kijker aan het twijfelen brengen over hetgeen hij ziet en stel ik me eigenlijk vragen over de fotografie zelf.”

In een interview uit 2009 met Hilde Van Canneyt klinkt het zo: 'Hier zie je een landschap met rotsen, water en een geschilderde berg op de achtergrond. Het gaat opnieuw over de afwezigheid: de afwezigheid van de wilde natuur of het echte landschap. Dit is een namaaklandschap waarmee we genoeg nemen. Belangrijk vond ik ook de zwarte reflecterende waterspiegel vooraan. Dit soort installaties roepen bij mij de vraag op in hoeverre de gehele kunst niet steeds een reproductie is van vroegere dingen, steeds opnieuw, totdat er niets volledig hol en leeg ontstaat, dat van alle leven ontdaan is. Dit is bijna een landschap van de dood.'

De foto's van Karin Borghouts hebben soms ook iets beklemmends. Dikwijls is er weinig of geen diepte en wordt de horizon of de achterzijde beperkt door een muur, een huis of een trompe l'oeil.

De ogen kunnen niet laveren door de foto, integendeel zij worden gestuurd door het strenge kaderen van de fotograaf. En binnen dat strenge kader brengt zij nieuwe kaders aan.

* * *

Wanneer is een foto geslaagd? "Ik herken het beeld als het goed is. Dat is een onbewuste herkenning. Slechts af en toe heb ik dat. En soms blijft de twijfel. Ik onsceneer niet, wat ik fotografeer heb ik zo gevonden. Ik voel me sterk aange-trokken door kleuren en de zuiverheid van het gegeven. Licht, ruimte en de objecten daarin moeten op hun plaats staan. En tot slot moet er een zekere geladenheid zijn, een vreemdheid, zodat er een spanning ontstaat."

Karin Borghouts werkt met een loepzuivere techniek (technische camera 9 x 12 cm).

De analoge opname wordt gescand, gecorrigeerd en groot geprint op hoogwaardig barytepapier met een fraai oppervlak en fijne details. Zij houdt van grote formaten omdat de foto binnen een ruimte de uitstraling krijgt van een schilderij. Enkele foto's zijn digitaal gemaakt wat weer nieuwe mogelijkheden biedt.

In 1999 begon ze te fotograferen. Voordien studeerde zij schilder- en beeldhouwkunst en werkte als zelfstandig grafisch vormgever.

"Ik heb een liefde/haatverhouding met het atelier. Ik wil steeds naar buiten, dingen bekijken, observeren, analyseren en dan fotograferen. Ik laat me ook graag verrassen door het toeval. Op dit moment werk ik aan de fotoreeks "Interludium", foto's in musea en tentoonstellingsruimtes maar tussen twee tentoonstellingen in. Het moment van afbraak of opbouw. Het geeft me een goed gevoel om me als fotograaf werkend tussen het werkvolk te weten. De reeks gaat over tijd; het tijdstip van de opname is hier heel belangrijk. En over een andere manier van kijken naar een kunstwerk of een tentoonstelling. Sinds Marcel Duchamp kan alles wat in een museum staat kunst zijn. Ik fotografeer de toevallige stillevens van ladders, werkgerief en ingepakte kunstwerken." Karin Borghouts is een onderzoekende fotograaf. Zij denkt na over wat zij doet en wat zij daarmee wil bereiken. Haar ervaring als schilder en grafisch vormgever komen tot uiting bij de compositie en kadering; de kleuren die uitstekend harmoniëren; het werken met het natuurlijke of bestaande licht, de keuze van het camerastandpunt en tot slot de voorkeur voor de groothoeklen waardoor de schaal van de objecten enigszins wordt vervormd. Haar foto's lijken op schilderijen, kunstinstallaties of onbedoelde sculpturen. Beelden om de fotografie zelf te toetsen als medium voor de kunst. Wat lijkt is niet wat is.

In 1977 zag zij in Brussel een tentoonstelling van de surrealist René Magritte. Zijn werken maakten indruk op haar. Over haar foto's sluimert soms een surrealistische waas.

* * *

"Ik ben een documentaire fotograaf die het documentaire wil overstijgen. Niet door de beelden te manipuleren. Van artistiek ogende sausjes hou ik niet. Het is belangrijk dat wat ik fotografeer, er ook zo geweest is." Over de enorme technische evolutie van de fotografie de laatste jaren zegt ze: "Ik vind het mooi dat de fotografie nu voor iedereen bereikbaar is. De technische capaciteiten van de toestellen zijn fantastisch. Ik hoop me te kunnen onderscheiden door mijn persoonlijkheid, mijn visie en mijn oog."

* * *

En de mens, wil ze die echt niet fotograferen? Een wat achterhaalde en misschien een retorische vraag. Voor een lopende opdracht voor cultuurcentrum Hasselt stond Karin Borghouts tijdens een repetitie van Wim Vandekeybus met een digitale camera op de scène tussen de dansers: "Soms wist ik niet welke dans of actie bij de voorstelling hoorde en wat niet. Een groepje dansers aan de kant: pauze of voorstelling? Kijk, die tussen-in-situaties interesseren me het meest. Het moment dat je twijfelt aan het getoonde, alles kan een voorstelling zijn. Zoals de momenten tijdens de afbraak of opbouw van een tentoonstelling zelf een tentoonstelling worden, althans in mijn foto's."

Vorig jaar citeerde de nestor van Belgische kunstcritiek, Ludo Bekkers, haar: 'Niet de afbeelding zelf is van belang, maar dat wat niet getoond wordt: de tijd, de ruimte zelf, het denk- en werkproces. In het beeldenbombardement dat ons dagelijks overspoelt, vormt de presentatie van Karin Borghouts een anti-tentoonstelling, een tonen van het niet-tonen.' Dat niet-tonen schenkt ons wel razend interessante, boeiende en technisch perfecte beelden.

Een schilder maakt een beeld. Een fotograaf zoekt een beeld. Karin Borghouts is fotograaf en schilder. En dat is zichtbaar.

Yves Jansen, februari 2012

Verschenen in de brochure bij de solotentoonstelling *L'esprit de l'espace* in Galerie Zwart Huis, Knokke, 2012

Het beeld als raadsel

Fotografie is voor Karin Borghouts een doorgedreven analyse en deconstructie van de ruimte. Vóór de fotografie studeerde zij schilder- en beeldhouwkunst, en in eenzelfde speculatieve concentratie onderzoekt ze al decennialang hoe de ruimte zich in het platte fotografische vlak comprimeert en wat de consequenties daarvan zijn.

Reeksen als *Through the Looking Glass* of *Rooilijn* leveren de resultaten van deze analyse. De dieptes en perspectieven in de kamers, tuinen, koeren, portalen worden afgevlakt tot meerlagige decors, geïllustreerde schermen. Daarenboven worden deze buiten- en binnenruimtes strak afgebakend van hun omgeving zodat er een gevoel van kijkkast ontstaat en een onvermijdelijke schaalverwarring. De tijd is weggevallen, er is geen voor en na.

Heel vaak lijkt het werk gebaseerd op een assemblage of een maquette, de ruimtelijke elementen lijken in kunstmatig veredelde verhoudingen te staan. Maar de realiteit heeft zich bij Karin Borghouts steeds zelf geassembleerd. De 'opstellingen' die zij maakt zijn een visuele eliminatie, een kadering van de werkelijkheid zoals die zich wil voordoen. De fotograaf maakt niets, steelt slechts de gegeven vlakken. Haar fotografie roept vele vragen op, vragen over het kijken, over wat we zien en niet zien. Het beeld is een raadsel.

In de meer recente museumreeksen (*The Show*, *Interludium*), opstellingen van verdwenen of nog op te bouwen tentoonstellingen, duikt ook plots de dwingende vraag van de tijd op. De onafgewerkte of 'lege' tentoonstellingsarchitectuur is een sjabloon voor de inhoud die er geweest is of nog moet komen. Ze vormt een soort negatief van de tentoonstellingen. Er komt een stramien naar voren dat er allicht bij een gevulde tentoonstelling ook is, maar dat we dan niet zien. Het banale tussenmoment van de onafgewerkte museumzalen toont een sterk vermoeden van verleden en toekomst. In de museumreeks ontstaat een ontduubeling van de tijd, het verborgen deel is het hoofdonderwerp.

Het tentoonstellen van beelden. Vormen worden in een nieuwe vorm samengebracht. Door de ontduubeling raken we steeds verder van het oorspronkelijke fysische object, dat evenwel bij elke laag ook nieuwe connotaties krijgt. Borghouts neemt foto's van de expositie van haar eigen foto's, de opstelling van de opstelling van de opstelling. In de uitgetekende diepte nestelt zich de tijd. De fotografie van Karin Borghouts is een evenwichtsoefening in het kijken.

Frank Vanhaecke (BOZAR EXPO)

curator 'Beyond the Document', Bozar, Brussel 2011

Gepubliceerd in het boek 'Beyond the document', Bozar books/Lannoo 2011

ISBN 978-90-209-9493-3

Kijken in het onbewuste.

Er is iets speciaals met de foto's van Karin Borghouts. Een foto van haar is een vlies tussen mij en de mysterieuze wereld die erachter verborgen gaat.

Bij "Descent into Limbo" van Anish Kapoor is er via het zwarte gat nog rechtstreeks contact met het ongewisse. Het werk gaapt als een lege oogpupil waarvan de lens is weggesneden. Niet zo bij Borghouts. De wondere wereld van het denken, waar het brein van een onbekend iemand onverwachte en verrassende vormelijke ingrepen uitvoert, die wondere wereld zit achter het vlies. Ik wil toegang tot die wereld, maar dat wordt verhinderd door het spiegelglad en blinkend oppervlak van haar fotowerken. Net zoals de waterheldere lens van de ogen van je geliefde je de toegang tot haar innerlijke wereld afschermt. Zoals het wateroppervlak in de waterput van vele sprookjes de verboden dieptes van het onderbewustzijn scheidt van de veel te praktische buitenwereld. Je kunt door de blinkend heldere afscherming van Borghouts' loepzuivere foto's van artificiële landschappen, kunstbloemen of lege toonkasten lang kijken en je net zoals Lewis Carroll op een bijna hysterische manier afvragen wat er zich achter de 'looking glass' afspeelt.

© Dirk Veulemans, 2010.

Limelight

There is no doubt that the places photographed by Karin Borghouts are real. Yet their being in perfect balance between reality and imagination takes the viewer aback, raises doubts and curiosity. It also reverse on the viewer an inescapable sense of alienation that lasts for long and is reinforced by the image that follows, giving a complete sense to this surprising series, and together multiplying its countless possibilities of interpretation. The more ambiguous and misleading arise the images the more precise and flawless is the gaze of the Belgian photographer, that becomes itself a "builder" of places, a not entirely objective witness of some kind of staged nature, subjected to a mere tool of composition. Fragments of an everyday reality, intended as such only if they are fully seized, are juxtaposed and aligned as individual characters to form new meaningful sentences, resulting in a language that does not tell of public spaces, zoos and amusement parks anymore, but the relationship between reality and the viewer, irretrievably placed into question. References to art history, to painting in particular, and to set design, help to fuel this kind of unsolvable riddle, between indisputable truths and illusions, between the pure perception and the certainty of being part of a well-known world.

<http://www.urbanautica.com/post/686338847/borghouts-looking> juli 2010

De mise-en-scène van de leegte

Xavier tricot

Wat mij enorm intrigeert in het werk van Karin Borghouts is de 'mise-en-scène van de leegte'. Vooreerst kunnen we ons afvragen wat 'leegte' is of wat 'leegte' betekent. De leegte an sich bestaat niet en toch spreken we iedere dag van lege of volle ruimtes. Die taal-en begripsverwarring ontdek ik indirect dank zij haar foto's.

Op 28 april 1958 opende de Franse kunstenaar Yves Klein in de Parijse galerie Iris Clert zijn tentoonstelling getiteld "Le Vide". De tentoonstelling stelde een lege ruimte voor met kale muren. Deze metafysische Kleinse leegte heeft niets te maken met de 'leegte' in het werk van Karin Borghouts.

Wellicht geeft de titel van haar tentoonstelling een verklaring? De titel 'Showroom' is paradoxaal of ambigu want haar tentoonstelling, hier en nu, is op zich eveneens een showroom, een showroom met foto's van Karin Borghouts. 'To show' in het Engels betekent tonen. Haar foto's tonen als het ware decors waar iets heeft plaats gevonden of zal moeten plaats vinden. In het Frans: "en suspense". De uitdrukking 'plaats vinden' is hier eveneens op zijn plaats om aan te duiden dat er net niets plaats vindt. De ruimtes die ze fotografeert zijn als het ware "no-zones". En zo belanden we uiteindelijk in een cascade van begripsverwarring om ons uiteindelijk in een afgrond te storten. Haar foto's zijn als het ware een "mise-en-abîme".

Zoals in één van haar vorige tentoonstellingen, getiteld "The Show", is de tentoonstelling "Showroom" een tentoonstelling van foto's van lege ruimtes die als decor fungeren. Nu kunnen we ons eveneens afvragen wat 'showroom' betekent. Leven we niet allemaal in een showroom of decor? Is elk interieur geen showroom? Kan het stadszicht of het landschap niet fungeren als showroom of decor? Uiteindelijk is ieder mens omgeven door decors. Uiteraard bestaat het 'decor' als dusdanig als we spreken van het decor van een toneelstuk of een opera. En zo komen we weer terecht bij de foto's van Karin Borghouts. Sommige van haar foto's stellen lege decors voor. Het artificiële landschap in een dierentuin is, of liever, wordt een decor. Lege, verlichte tentoonstellingskasten worden een decor. Een verlaten, afbrokkelende toneelscene zonder decor wordt op zich weer een decor. Haar foto's hangen als een dichotomie tussen het reële en het artificiële. Wat je ziet is niet wat is maar wat wordt. Het wordingsproces speelt zich af dank zij de "mise-en-scène". Deze "mise-en-scène" moet iedere toeschouwer zelf gaan interpreteren. Uiteindelijk functioneert elk beeld (of het een schilderij is of een foto) uitsluitend door de interpretatie, de interpretatie van de maker en die van de toeschouwer. En net deze al of niet verkeerde interpretatie van 'de leegte als showroom' die ons verwart of op een verkeerd been plaatst, maakt het werk van Karin Borghouts zo intrigerend.

De ongelooflijke precisie, scherpte en belichting van haar foto's benadrukken de leegte van de ruimtes die in beeld worden gebracht. Het geeft aan haar foto's een "unheimlich" karakter. Het woord "unheimlich" kun je moeilijk adequaat vertalen. Sigmund Freud heeft ooit een belangrijk essay gewijd aan "Das Unheimliche". In het woord "unheimlich" zit het woord "Heim" verborgen. Dus wat "unheimlich" is is wat niet echt thuis hoort in het alledaagse, in de dagdagelijkse wereld. Verschillende foto's van Borghouts lijken als het ware te refereren aan een post-apocalyptische wereld waarin de mens of ieder ander levend wezen van de aardbol lijkt te zijn verdwenen. Het is er oorverdovend stil in haar foto's! Van de fotografie naar de cinema is maar een kleine stap. Veel van haar foto's roepen bij mij beelden op uit de wereld van de cinema. Ze lijken wel opnames van verlaten filmsets. Ik weet niet waarom maar bij sommige van haar foto's voel ik 'suspense', zoals in films van David Lynch of Stanley Kubrick. Ondanks de klinische kilheid krijgen haar foto's, misschien ongewild, een melancholische dimensie. Uiteraard gaat het hier andermaal om interpretatie of, liever, om de persoonlijke projectie van de toeschouwer. De neutrale blik bestaat niet. Elk beeld wordt geïnterpreteerd.

Om af te sluiten wil ik u nog dit meegeven. De Belgische schrijver Georges Rodenbach publiceerde in 1892 te Parijs zijn roman Bruges-la-Morte en werd al gauw het symbolistische roman bij uitstek. De roman werd eveneens beroemd omwille van zijn illustraties die bestonden uit witzwart foto's van de straten van Brugge. Wat die foto's merkwaardig maakt is dat het beelden zijn van de lege straten van Brugge. Alle leven lijkt te zijn verdwenen uit de middeleeuwse stad. Wat overblijft is een stenen decor of een urbanistische showroom. En zo komen we terug in Brugge en 'het decor van de leegte' dat op zijn beurt het onderwerp is van de tentoonstelling "Showroom" van Karin Borghouts.

© Xavier Tricot

Openingswoord bij de solotentoonstelling 'Showroom', 44gallery Brugge, 2010.
Xavier Tricot is schrijver, schilder, en Ensordeskundige, leeft en werkt te Oostende.

Interview met Hilde Van Canneyt

verschenen op haar blog op 13 november 2009 en in het boek HILDE VRAAGT, interviews met 85 Belgische kunstenaars, 2013

Hilde Van Canneyt: Hallo Karin, hoe zou je jezelf voorstellen als kunstenaar?

Na mijn studies schilderkunst ben ik lang werkzaam geweest als grafisch vormgever. Ondertussen ben ik blijven schilderen en heb ik sculpturen en video's gemaakt. Ik ben pas vrij laat in mijn leven tot de fotografie gekomen. Dat maakt dat ik met een nogal beladen achtergrond aan het medium fotografie begonnen ben.

Karin Borghouts (1959):

Wat bedoel je met beladen?

KB: Mijn achtergrond heeft een grote invloed op hoe mijn foto's er uit zien. Ik zie de fotografie als een beeldend onderzoek, als een spel met tijd en ruimte.

Wanneer heb je de keuze gemaakt om voluit voor een artistieke loopbaan te gaan ?

KB: Nog maar pas eigenlijk. Ik moest daarvoor kiezen uit een innerlijke noodzaak, al is dat zeker niet evident. De vragen die ik mij stel over het leven en de kunst kan ik enkel op een beeldende manier onderzoeken. Ze zitten op een eigen manier vevat in mijn beelden.

Als iemand je vraagt wat voor foto's je maakt, wat antwoord je daarop?

KB: Ik maak meestal foto's van architecturale omgevingen die daarom niet altijd architectuur te noemen zijn. Ik heb bijvoorbeeld veel in musea, dierentuinen en pretparken gewerkt, maar ook op straat en in interieurs. Ik zocht daarbij vooral dié plaatsen op waar je normaal aan voorbij loopt. Ik fotografeer zelden mensen.

Is dat bewust of onbewust?

KB: Ik heb daar eigenlijk nooit over nagedacht. Toen ik schilderde, schilderde ik ook geen mensen. Al vinden sommigen het wel vreemd dat ik nooit mensen fotografeer. Het is echter geen principe, ik word gewoon meer geboeid door plaatsen.

Mijn foto's gaan over een soort afwezigheid. Niet alleen een afwezigheid van mensen, maar ook een afwezigheid die moeilijk te benoemen is: iets wezenlijks dat niet af te beelden is. De foto toont enkel het decor. De actie is eigenlijk iets dat voor of na de opname gebeurt. Tussenin is er een ogenschijnlijke tijdloosheid. Mijn foto's duren lang, het is geen momentopname.

Mijn foto's roepen ook volgende vragen op: Wat kan ik tonen in een foto? Kan een foto kunst zijn of lijkt het daar alleen maar op? Kan een stilstaand beeld iets zeggen over het leven? Het gaat, denk ik, ook over een soort onmacht. De afgebeelde omgevingen tonen een menselijke onvolmaaktheid.

Enkele foto's

Deze witte kamer is een van de eerste foto's die ik genomen heb met mijn technische camera. Deze camera is een groot formaat analoog toestel.

Je ziet de kamer, er is iets geweest, maar nu is ze niet meer in gebruik. Wat ik in dit beeld belangrijk vind, is de leegte die door de twee lege kaders nog eens benadrukt wordt.

Het kader binnen het kader is iets dat wel vaker terugkeert in mijn beelden. Het roept de vraag op: Wat kan ik nog fotograferen? Kan ik wel nog iets tonen? Alles is immers al getoond.

Dit foto met het zwarte venster is een beeld uit 2003. Vaak zijn mijn onderwerpen plaatsen waar je eigenlijk aan voorbij zou lopen, maar door ze in een strak kader te plaatsen, gaan ze iets anders betekenen. Ik probeer met de foto een transformatie te creëren, zodanig dat het beeld meerdere betekenissen, meer lagen krijgt. Zo laat het beeld ook meer interpretaties toe. Het zwarte venster is ook weer een kader binnen een kader.

Het gaat over de fotografie zelf, over het zich spiegelen in de wereld rondom en tegelijkertijd over het duistere, het mysterie, het onvatbare. De dag en de nacht zit bijna letterlijk in deze foto. Het is belangrijk dat je de foto op een groot formaat ziet. De foto is gekaderd in een plexi dat een spiegelen oppervlak heeft. De toeschouwer ziet zichzelf erin, en hij kan er mij ook in zien. Op een klein formaat is dat niet te zien.

Deze foto komt uit een reeks met straatbeelden heb ik die ik achteraf Rooilijn heb genoemd.

Vanwaar de titel Rooilijn?

KB: Dat is een term uit de stedenbouwkunde. Volgens de wet mag je niet voorbij de rooilijn bouwen. Mijn werk heeft vaak te maken met controle en afbakening. De rooilijn is de scheiding tussen het publieke en het private gedeelte, tussen binnen en buiten. Deze foto toont een ruimte, die je, op de foto althans, een vrij opgesloten gevoel kan geven. Als

toeschouwer kun je als het ware niet uit de foto stappen, er zijn geen uitwegen. Ook de mensen die in dat huis wonen, lijken er niet uit te kunnen. Hierdoor krijgt het beeld een bepaalde psychologische geladenheid.

De rots met het trapje uit de reeks Through the Looking Glass is een van de eerste foto's die ik gemaakt heb in een diertuin. Je ziet dat de rotsen fake zijn. Ik kies mijn plaatsen dan ook heel intuïtief. Achteraf heb ik nog veel foto's gemaakt in een artificiële naturomgeving. Ik vond dat ik daarmee iets essentieels vertelde over de fotografie. Fotografie is eigenlijk maar een reproductie van iets dat zich in het leven bevond. Door ook nog eens artificiële, geconstrueerde dingen te fotograferen krijg je iets verdubbelds. Het zegt iets over de onmogelijkheid of de onmacht om iets echt af te beelden. Op de foto staat ook een trapje. Dat is een architecturaal element dat wel vaker voorkomt in mijn foto's.

Als je een tijdje naar deze foto kijkt, zie je dat het een verblijfplaats is van een dier in de zoo. Het dier is zelf niet aanwezig. De foto gaat voor mij over de relatie tussen de fotografie en de schilderkunst. Er zit een verlangen naar de schilderkunst in mijn foto's, denk ik. Ik uit dat door beschilderde oppervlaktes te fotograferen. De muurschildering op deze foto is helemaal niet bedoeld als kunstwerk, maar misschien wordt het op de foto er wel een.

Op een van de foto's zie je een landschap met rotsen, water en een geschilderde berg op de achtergrond. Het gaat opnieuw over de afwezigheid: de afwezigheid van de wilde natuur of het echte landschap. Dit is een namaaklandschap waarmee we genoeg nemen. Belangrijk vond ik ook de zwarte reflecterende waterspiegel vooraan. Dit soort installaties roepen bij mij de vraag op in hoeverre de gehele kunst niet steeds een reproductie is van vroegere dingen, steeds opnieuw, totdat er iets volledig hol en leeg ontstaat, dat van alle leven ontdaan is. Dit is bijna een landschap van de dood.

Op deze een andere foto zie je stenen: echte stenen, een gebouw met een nieuwe gevel die herinnert aan een oude bouwstijl en een poort met geschilderde stenen. De foto of het gebouw op zich moet een illusie opwekken. We worden eigenlijk beetgenomen, we worden verondersteld te denken dat die poort uit echte stenen bestaat. Deze foto gaat dan ook over de fotografie zelf: een foto is eigenlijk maar een illusie van de werkelijkheid. We zijn er zo mee vertrouwd waardoor we denken dat het echt zo is, maar het is een constructie, een toverplaatje waardoor we ons laten beetnemen. De foto is genomen in een pretpark. Er zit ook humor in.

Een belangrijke foto voor mij is die van een lege kooi uit 2004. Voor mij is dat een sterk metafoor voor wat een foto eigenlijk is: een kijkkastje. Een kader rond iets wat er was. In het begin waren mijn foto's met een heel neutraal licht getrokken waardoor ze er heel plat en grafisch uitzagen. Naar verloop van tijd ben ik meer op het licht beginnen letten. Ik kan echt wel getroffen worden door het licht. Het is natuurlijk een reuzencliché, maar fotograferen is schilderen met licht. (licht)

Ook belangrijk is de foto van lege toonkasten uit 2008. Ik heb deze foto gemaakt nadat ik al heel wat foto's gemaakt had in musea. Dit is een beeld dat veel andere beelden samenvat. Ik vind het zelf enorm intrigerend. Het gaat over de afwezigheid van het getoonde. Het heeft iets met het verleden te maken, want het getoonde is weg. Ik heb met deze reeks foto's de fotografie op de proef willen stellen: Ik heb ze onderzocht en ze ook bijna ontkend. Ik heb tijdloze beelden willen maken, autonome beelden, wat een verschrikkelijk moeilijke evenwichtsoefening was, want fotografie is zo concreet en heeft altijd een context. Fotografie heeft veel te maken met herinnering en herkenning. Het is eigenlijk een prachtig medium om het verleden vast te houden. at Eerst heb ik dat willen ontkennen maar nu begin ik dat ten volle te ontdekken. Ik denk dat ik nu een échte fotograaf aan het worden ben.

De tiende foto die ik hier wou tonen, bestaat nog niet en kan ik hier dus niet tonen. Alles is nu nog open. Ik ben zelf benieuwd hoe het verder gaat.

Slotnote

Ik denk dat mijn foto's een verlangen om kunst te zijn uitdragen. De dingen op mijn foto's zien er soms uit als schilderijen of als kunstinstallaties. Ik ben er nog niet aan uit of een foto wel een kunstwerk kan zijn. Maar in mijn foto's zit wel dat verlangen.

Praktisch

Zicht is een maandelijkse e-nieuwsbrief die ik rondstuur met een foto waarover ik tevreden ben. Ik schrijf daar een paar zinnen bij en zoek beelden die er op een associatieve manier een verband mee aangaan. Kunstwerken bijvoorbeeld, maar ook stripverhalen of filmbeelden die iets met de foto te maken hebben. In Zicht staat ook een overzicht van mijn tentoonstellingen en publicaties.

Hilde van Canneyt, Copyright 2009. Met dank aan croxhapox.

<http://hildevanconneyt.blogspot.be/2009/11/interview-met-karin-borghouts.html>